

35,5 km
door Veghel
en omgeving

De Drie Molenfietsroute

VOORWOORD

Anderhalve eeuw geleden draaiden er in de provincie Noord-Brabant ongeveer 500 windmolens, 50 watermolens en nog enkele honderden door paarden aangedreven molens (rosmolens).

Deze molens voorzagen in primaire levensbehoeften: meel voor de voeding van mens en dier, plantaardige olie voor keukengebruik, verlichting en verfbereiding.

Van die duizend molens in Noord-Brabant resteren er nu nog ruim honderd. Dat zijn bijna allemaal korenmolens. In de gemeente Veghel en omgeving zijn nog een drietal restanten van molens aanwezig die, hetzij recentelijk gerestaureerd zijn of binnen een aantal jaren gerestaureerd worden. Het zijn de korenmolen St. Antonius in Eerde, de korenmolen De Hoop in Keldonk en de gecombineerde koren- en oliemolen Kilsdonkse molen(s) in Dinther. Aan de hand van 'De Drie Molenfietsroute' fietst u van molen naar molen. Het startpunt is in principe bij het UITpunt in Veghel, dat gevestigd is in 'Het Raadhuis' aan de Markt in Veghel. U kunt ook bij één van de molens starten. Onderweg komt u nog andere bezienswaardigheden tegen. In de routebeschrijving leest u hierover meer. U fietst door een mooi landschap en staat ongetwijfeld versteld van de rijkdom aan cultuurhistorische herinneringen die onze omgeving nog steeds herbergt.

'De Drie molenfietsroute', met een lengte van circa 35 kilometer is tot stand gekomen dankzij de inzet van een aantal vrijwilligers van de drie molenbesturen, de gemeente Veghel en een subsidie in het kader van het Kleine projectenfonds van reconstructiecommissie Peel en Maas.

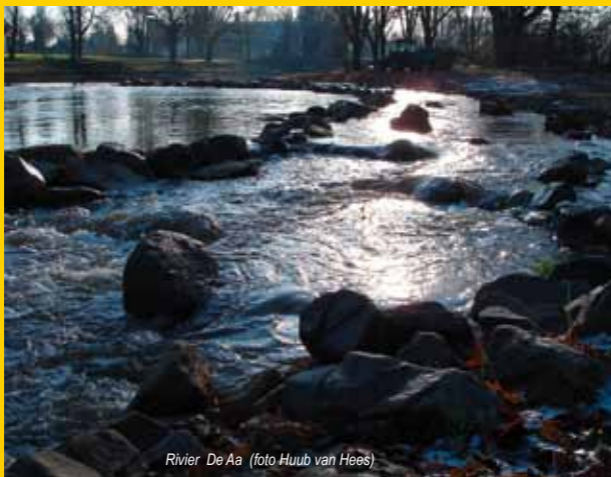
Wij wensen u een prettige fietstocht toe!

Werkgroep 'De Drie Molenfietsroute'

Rivier de Aa

Van het UITpunt is het slechts ongeveer 100 meter waar we over de brug over de rivier de Aa links afslaan en de rivier volgen.

De Aa is een rivier die in de Peel op de grens tussen Someren en Asten ontstaat uit een aantal waterlopen. Zo stroomt ze 66 km noordwaarts om tenslotte in 's-Hertogenbosch uit te monden in de Dieze. Eens was de rivier De Aa de levensader voor tal van watermolens die zich aan deze stroom hadden gevestigd. Deze watermolens hadden er alle belang bij dat voldoende water werd aangevoerd. In vroegere tijden heeft dit belang meerdere keren geleid tot grote onrust, overstromingen en zelfs tot gewapende strijd. Ook was de rivier bevaarbaar en werd de stroom gebruikt voor het transport van goederen met zogenaamde platboomde schuiten. Zelfs werd in 1573 overwogen om de rivier tot een echte bevaarbare rivier op te krikken. In 1623 werd hiermee een begin gemaakt met het bouwen van een sluis te Aarle-Rixtel. Uiteindelijk werd van het plan afgezien en voorzag de Zuid-Willemsvaart later in deze behoefte. De rivier stroomt maar liefst 12 km door de gemeente Veghel. De oorspronkelijk sterk meanderende rivier werd in de 30- en 40er jaren van de vorige eeuw ingrijpend gekanaliseerd.

Rivier De Aa (foto Huub van Hees)

Veranderde inzichten hebben na de laatste eeuwwisseling geleid tot een begin van het herstel van de natuurlijke oevers, de mogelijkheid tot waterberging in het beekdal en het terugbrengen van meanders.

UITpunt

Het UITpunt is gevestigd in het voormalige gemeentehuis van de gemeente Veghel. Dit historische pand is gelegen aan de Markt 1 in het centrum van Veghel.

Verklaring tekens

■ Startpunt

B Bankje

☺ Bijzondere locatie

↶ Links afslaan

↷ Rechts afslaan

↑ Rechtdoor

str Te volgen straten zijn cursief gedrukt

ROUTE

- Na vertrek bij ■ UITpunt (Markt 1)
↶ = *Hoofdstraat*
- Over brug (rivier De Aa)
meteen ↶ = *Parklaan*
- Bij ingang park fietspad links aanhouden,
rivier blijven volgen (fietsstunnel) / **B**
- Einde fietspad = *Donauring*,
links aanhouden
- Na ± 50 meter ↶
kruising met De Leest, oversteken
en fietspad langs rivier volgen
- Bij brug ↶ = *Zuidergaard*,
over brug meteen ↷
- Fietspad volgen en
bij splitsing links aanhouden / **B**

- Bij splitsing rechts aanhouden
- Einde fietspad ⇨ = *Kruigenstraat*
- Einde weg ⇨ = *Ham*
- *Ham* wordt *Vogelenzang*. Op dit punt
☺**I** Kapel (zie beschrijving) / **B**
- Bij kapel weg vervolgen ↑.
Na ± 400 meter ⇨ = fietspad
- Over brug ⇐ aanhouden.
- Einde fietspad ⇐ = *Antoniusstraat (Keldonk)*
- *Antoniusstraat* wordt *De Roost* ↑
- Bij einde bebouwde kom
■ **Korenmolen De Hoop** ☺**II**
(zie beschrijving)

☺**I** Antoniuskapel

Het gebied waar de kapel staat onderging in de jaren 80 van de vorige eeuw ingrijpende veranderingen door de uitvoering van het ruilverkavelingsproject "ruilverkaveling Veghel-Erp". Bij de afsluiting van de werkzaamheden, in een gebied van maar liefst 5200 ha, werd op de grens van Veghel en de toenmalige gemeente Erp een kapelletje gebouwd. Het kapelletje werd opgedragen aan de volksheilige de Heilige Antonius, beschermheer van de boeren en slagers. Antonius was een kluisenaar in de 3e eeuw na Chr. De naar hem genoemde volgelingen, Antoniden, mochten in ruil voor door hen verleende ziekenzorg varkens los laten rondlopen. Op de patroondag van de H. Antonius werden die varkens geslacht en het vlees verdeeld onder de armen. Als gevolg hiervan wordt (deze) Antonius ook wel aangeduid als "Antonius met het varken". Jaarlijks wordt in juni bij de kapel een openluchtmis gehouden.

Antoniuskapel (foto Huub van Hees)

☺II Korenmolen De Hoop

Noord-Brabant kende vanaf de Franse tijd een drietal periodes van molenbouw. In de derde periode (1890-1910) werd opmerkelijk vaak gebruik gemaakt van het grote aanbod aan goedkoop afbraakmateriaal, afkomstig uit de noordelijke provincies. Het is kenmerkend voor het einde van de 19e, begin 20e eeuw, dat Noordoostelijk van de Zuid-Willemsvaart, met een concentratie tussen Schijndel en Helmond, voornamelijk achtkante molens werden gebouwd. De Keldonkse molen is hiervan een vertegenwoordiger.

Korenmolen De Hoop (foto/collectie Huub van Hees)

De molen werd in 1903 aan de Aschstraat (nu De Roost) te Keldonk gebouwd in opdracht van Christianus Raaijmakers uit Aarle-Rixtel. De houten constructie met gaande werken droeg als oorspronkelijk bouwjaar 1849 en is oorspronkelijk afkomstig uit De Wilp, een gehucht in Friesland. De molen stond daar precies over de grens in de provincie Groningen. De gemetselde onderbouw is uitwendig achthoekig, inwendig rond. Boven de inrijpoort staat in het front van de sluitsteen

geschreven 'L. van Lith 19 15/5 03'. De molen werd bemalen met 2 koppels stenen. Ter versterking van de bedrijfszekerheid kon bij het ontbreken van voldoende windkracht een dieselmotor worden ingezet. Oorspronkelijk bevond zich boven de inrijpoort geen sluitsteen met aanduiding. De aanwezige sluitsteen is door de 2e eigenaar, Lambertus (Bert) van Lith, aangebracht nadat hij de molen in 1909 van de 1e eigenaar en bouwer, Christianus Raaijmakers, had gekocht. Zijn zoon Tinus van Lith kwam op de molen als molenaar. Later trad zoon Sjef van Lith in het voetspoor van zijn vader en nam het molenaarsvak over.

Grenzend aan de molen bevindt zich een eenvoudig opslaggebouw waar de producten werden opgeslagen. Met een vlucht van slechts 18,70 meter staat de molen ook wel bekend als Nederlands kleinste bergkorenmolen.

Onderbouw van de molen (foto/collectie Huub van Hees)

De molen bleef tot ca. 1950 in hoofdzaak op windkracht draaien. Daarna werd uitsluitend nog met een door een motor aangedreven koppel stenen gewerkt. Na de sloop van de bovenbouw in 1972 bleef de gemetselde onderbouw staan. Deze werd door de latere eigenaar ingericht als varkensstal. Een functie die inmiddels is opgeheven.

In 2007 is Stichting Korenmolen De Hoop Keldonk opgericht. Deze stichting heeft vergevorderde plannen ontwikkeld om de molen te herbouwen. Meer informatie hierover vindt u op de website www.keldonksemolen.nl.

☺**III** Natuurgebied De Roost
(zie beschrijving)

- Bij vertrek bij molen ⇐ = *De Roost*
- 1e verharde weg ⇨ = *De Laren*
- 1e verharde weg ⇨ = *Dieperskant*
- Einde weg ⇐ = *Sluisweg*
- 1e weg ⇨ = *Kampweg*
- Einde weg
⇐ = *Antoniusstraat* wordt *Morgenstraat*
- Na ± 650 meter
☺**IV** Hoeve Baerlo
(zie beschrijving)
- Weg vervolgen tot verkeerslichten
(N 279) / **B**
- N 279 oversteken, over brug ⇨
= weg langs kanaal volgen
☺**V** Zuid-Willemsvaart
(zie beschrijving)
- Na ± 2,7 km = ⇐ *Valstraat* (fietspad) / **B**
- Einde fietspad ⇨ = *Leinserondweg*
- 1e weg ⇨ = *Pater Vervoortstraat (Zijtaart)*
- Bij kruising met Past. Clercxstraat (schuin)
oversteken = *Kapt. S. Klapwijkstraat*
- 2e weg ⇐ = *De Bresser*,
in bocht rechts aanhouden,
wordt fietspad
- Einde fietspad oversteken en ⇨
= *Corsica*, fietspad volgen
- Weg volgen tot rotonde, hier ⇐
= *Corridor*
- Fietspad volgen.
Na 200 meter in bocht weg naar rechts
volgen ⇨ = *Mac. Arthurweg*

☺III Natuurgebied De Roost

Vanuit de molen kijken we zowel aan de voor als aan de achterzijde uit op een mooi natuurgebied genaamd De Roost. In tegenstelling tot het hoger gelegen Keldonk is De Roost een veengebied met een meer dan 1 meter dikke veenlaag. Op een betrekkelijke korte afstand, ongeveer 150 meter, meten we hier een hoogteverschil van ongeveer 2,50 meter.

Waarschijnlijk is De Roost 25.000 – 15.000 jaar geleden (in het Pleni-Glaciaal) ontstaan ten gevolge van uitstuiwing van de Midden-Brabantse dekzandrug. In het gebied werd door de bewoners van Keldonk tot de eerste helft van de vorige eeuw, hoofdzakelijk voor eigen gebruik, klot (een slechte kwaliteit turf) gestoken. Tijdens de uitvoering van de ruilverkaveling in de 80-er jaren van de vorige eeuw is er veel veranderd in het gebied. De hoge akkers achter de laagte zijn goeddeels afgegraven en het gebied werd sterk ontwaterd.

Door veranderde inzichten werden later beheersmaatregelen getroffen om de oorspronkelijke natuur en kenmerken in het gebied te herstellen. In de huidige staat is De Roost een broekbos met veel wilgen en veenmoeras, omzoomd door verschillende natte stukjes grasland.

De Roost
(foto/collectie Huub van Hees)

Hoeve Baerlo
(foto/collectie Huub van Hees)

☺IV Hoeve Baerlo

Op onze route zien we nabij de Zuid-Willemsvaart een mooie hoeve. In de 16e eeuw was deze eigendom van de zusters van Orthen uit 's-Hertogenbosch. Na het beleg van 's-Hertogenbosch in 1624 verloren de religieuzen al hun bezittingen, zo ook deze zusters. De oorspronkelijke boerderij lag dicht bij de rivier de Aa, tussen het grasland en het akkerland. In de loop der jaren is de boerderij regelmatig aangepast aan de nieuwe tijd. In 1925 ontstond op deze wijze het huidige krukhuis.

Nog steeds, al bijna 300 jaar, wordt de hoeve door dezelfde familie Van Berlo bewoond. De activiteiten bestaan uit akkerbouw, paardenfokkerij, natuurbeheer en agrotourisme. Ook kan de passant even rusten in de theetuin.

- Onder viaduct door (A 50) ⇔ = *Corridor*
- 1e verharde weg ⇔ = *Willibrordushoek*
- 1e verharde weg ⇔ = *De Kuilen*,
na ± 250 meter
☺**VI** *Kapel* (zie beschrijving) / **B**
- 1e verharde weg ⇔ = *Vlagheide* / **B**

*Als u op dit punt echter linksaf gaat ziet u
na ± 750 meter het gedenkteken van
☺**VII** *de Koevingse molen*.*

*Let op dit is een zijsprongetje in de route.
Voor het vervolg van onderstaande route
keert u na een bezoek aan het gedenkteken
om en gaat u terug naar de route.*

- We passeren het natuurontwikkelings-/re-
creatiegebied *Vlagheide* / **B**
- Einde weg ⇔ = *Dalenstraat (Eerde)*
- Einde weg ⇔ = *Zandvliet*.
Na ± 200 meter
■ *St. Antonius molen* ☺**VIII**
(zie beschrijving)
- Vertrek bij molen ⇔ = *Zandvliet*
- Einde weg kruising = *Eerdse Baan (N 622)*
oversteken = *De Horstjens*
- 1e verharde weg ⇔ = *Grootdonkweg*
- Na ± 700 meter
☺**IX** *“Het Duits Lijntje”* (zie beschrijving).
Weg vervolgen.
- Einde weg ⇔ = *Edisonweg*,
deze weg volgen,
wordt fietspad = *Gazellepad*
- Bij kruising *Pater van den Elsenlaan*
rechtsaf en meteen weer
links fietspad blijven volgen
(aan andere zijde van de spoorlijn)

😊V Zuid-Willemsvaart

In 1804 wilde keizer Napoleon het transport over water in Nederland en België verbeteren voor militaire doeleinden. Al voordat de Zuid-Willemsvaart werd aangelegd, was er een waterverbinding tussen Maastricht en 's-Hertogenbosch: de Maas. Dit was echter een lange omweg, bovendien was de Maas vaak erg ondiep en veelal maar vijf maanden per jaar bevaarbaar.

De Zuid-Willemsvaart heeft haar naam te danken aan koning Willem I, die in 1822 besloot een verbindingskanaal te graven tussen Maastricht en 's-Hertogenbosch. De graafwerkzaamheden begonnen in 1823 en het kanaal was drie jaar later klaar. Op 24 augustus 1826 werd het kanaal door de Koning geopend.

Zuid-Willemsvaart
(foto/collectie Huub van Hees)

Het kanaal is 123 kilometer lang en om een hoogteverschil van 40 meter te overbruggen waren oorspronkelijk 21 sluisen nodig. In het verleden lag er bij elke sluis een ophaalbrug. In het huidige kanaal liggen nog 16 sluisen. Vanuit onder andere Schijndel en Helmond worden de sluisen en ophaalbruggen, op afstand, bediend.

😊VI Mariakapel

De kapel werd in 1998 als feestgeschenk ter gelegenheid van het 100 jarige bestaan van NCB Eerde aan de parochiegemeenschap aangeboden. Tijdens de feestelijkheden van dit jubileum werd de eerste steen gelegd voor de kapel. Hij werd door medewerking van vele vrijwilligers en giften van bewoners en plaatselijke ondernemers gerealiseerd. Zoals de naam al doet vermoeden, staat er in de kapel een beeld van de Heilige Maria. Twee keer per jaar wordt hier een openluchtdienst gehouden.

Mariakapel

- Op kruising (1e weg) ⇐ = *Dorshout*, deze weg blijven volgen
- Einde weg ⇒ = *De Knokert*
- Na haakse bocht naar links ⇒ onder viaduct door (A 50) dan meteen ⇒ = *De Knokert*
- *De Knokert* wordt (grens met Dinther) *Kilsdonkseweg*, dan na ± 500 meter
  - Kilsdonkse molen ☺X (zie beschrijving)
- Bij vertrek aan overzijde molen, tussen 2 panden ⇒ = *Zwanenburgweg* (fietspad)
- Deze weg rechtdoor blijven volgen, ☺XI Kasteel/Landgoed Zwanenburg (zie beschrijving)
- Bij Kasteel Zwanenburg rechtdoor, semi-verharde weg volgen
- Aan einde weg ⇒ = *Hoog Beugt*, fietspad volgen
- *Hoog Beugt* wordt *Middegaal* en vervolgens bij spoorwegovergang *Gasthuisstraat*
- Over deze spoorwegovergang meteen ⇒ = fietspad inrijden
- Aan einde fietspad ⇒ = *Burgemeester Schrevensingel*
- Einde weg ⇐ = *Dr. v.d. Voortsingel*, wordt *Verbeeksingel*
- Einde weg ⇐ = *Hertog Janstraat*, na 30 meter ⇒ = *Frisselsteinstraat*
- 1e weg ⇒ = *Markt*
- Aan einde Markt (in bocht naar rechts) ⇐ =
  - UITpunt.

☺VII Koeveringse molen

In het buurtschap De Koevering, waar de gemeentegrenzen van de gemeenten Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel samenkomen, staat een monument ter herinnering aan de vroegere Koeveringse molen. De Koeveringse molen was een standerdmolen met een van de oudste bekende molenrechten van Nederland.

In december 1299 verleende hertog Jan II van Brabant aan zijn leenheer Arnoldus Heym molenrechten en het recht van vrijen wind. Heym mocht hiermee een molen oprichten met daaraan verbonden een

Gedenkteken Koeveringse molen

verbod op het bouwen van gebouwen in de naaste omgeving of het planten van hooggroeiende bomen. Bijzonder was het dat Heym zijn molen bouwde op het grondgebied van drie gemeenten. Twee peilers stonden op het grondgebied van Sint-Oedenrode, een op het gebied van Schijndel en een op Veghels grondgebied. Daarmee verkreeg Heym het recht om voor de bewoners van alle drie de gemeenten te mogen malen en kon hij dus op een grotere klantenkring rekenen. De Koeveringse molen kende vele eigenaars, o.a. leden van het bekende molenaarsgeslacht Coppens waren hier molenaar. Tijdens de bevrijding van Zuid-Nederland kwam op 25 september 1944 een einde aan de roemruchte geschiedenis van een van de oudste bekende windmolens van Nederland. De houten molen werd tijdens gevechtshandelingen in brand geschoten en werd in de economisch moeilijke tijd na de Tweede Wereldoorlog niet herbouwd. Het molenmonument herinnert ons aan de Koeveringse molen met zijn meer dan 640 jaar maalgeschiedenis.

In het Masterplan Vlagheide bestaan nu serieuze plannen om de Koeveringse molen te herbouwen op een plaats dicht bij het molenmonument. De plannen zijn er op gericht om er een zo authentiek mogelijke middeleeuwse standerdmolen terug te bouwen met zoveel mogelijk middeleeuwse kenmerken. Hiertoe is begin 2009 een stichting opgericht die zich zal gaan inzetten voor de uitvoering van dit plan. Als dat lukt zal hier een van de meeste bijzondere windmolens van Nederland verrijzen die samen met de herbouwde molens van Eerde, Keldonk en de Kilsdonkse molen een bijzonder kwartet zal vormen.

☺VIII St. Antonius molen

De St. Antonius molen is een in 1883 gebouwde noeste steenen, licht getailleerde, op gietijzeren neuten kruierende koren-molen. Hij is mede zéér bijzonder door zijn opmerkelijke voor-bouw die een vroeg industrieel karakter uitstraalt.

In deze korenmolen is de gehele maalgiedenis vanaf de wind, naar verbrandingsmotoren, naar elektriciteit en hamer-molens terug te vinden. De molen heeft nog een opmerke-lijke authentieke omgeving en is een typisch voorbeeld van een dorpskorenmolen aan de rand van de bebouwing. Met het voormalige molenaarshuis heeft de molen een hoge en-semblewaarde. De naastgelegen zeldzame bolakker geeft het gehele complex een nostalgisch visueel karakter.

De unieke bergkorenmolen in Eerde is een levende herin-nering aan de zware gevechten in de Tweede Wereldoorlog tijdens Operatie Market Garden, die de bevrijding van Zuid-Nederland inluidde. Ook voor alle Amerikaanse vetera-nen is de tijdens de strijd deels verwoeste molen jaarlijks een belangrijke ontmoetingsplaats.

De St. Antonius molen verbindt als geen ander regionale historie, wereldgeschiedenis en ecologisch ambachtelijk verleden, als levend oorlogsmonument en als ecologisch ambachtelijk werktuig, van werkende korenmolen tot machinale maalderij.

De molen is in opdracht van Martinus Smits gebouwd door molenmaker Van Tartwijk. Na overlijden van Smits is de molen in eigendom gekomen van Bernardus van Dam die er zijn zonen Bernard en Gerrit van Dam op te werk stelde. Bernard van Dam staat bekend als vaardig beschrijver en tekenaar van het molenaarsvak en heeft o.a. het boek 'Oud-Brabants Dorpsleven' geschreven.

Vervolgens kocht Wilhelmus van Riel de molen in 1923 en startte hier met het handmatig vervaardigen van mengvoeders. Hiermee heeft de molen mede aan de bakermat gestaan in de ontwikkeling van de voedingsindustrie in de gemeente Veghel. Na het overlijden van Van Riel is vanaf 1970 het bedrijf voortgezet door zijn kinderen Jozef en Adriana van Riel. In 2002 is de molen verkocht aan de Stichting Eerdse Molen.

St. Antonius molen tijdens WO II

☺IX Duits Lijntje

Het Duits Lijntje is een wat hoger in het landschap gelegen (op een zandbed) spoorlijn. De spoorlijn stamt uit 1878. In die tijd was het Duits Lijntje, van Boxtel tot Wesel in Duitsland, een onderdeel van de snelste spoorverbinding tussen Londen, Berlijn en St. Petersburg. Vanaf 1881 reden hier internationale sneltreinen waarmee je zonder overstappen tussen Vlissingen en Berlijn kon reizen. Daarom reisden veel vorsten, de Russische Tsarenfamilie en diplomaten via het Duits Lijntje. In 1925 stopte de Noord-Brabantsch-Duitse Spoorweg-Maatschappij op dit traject met personenvervoer. De concurrentie was te groot. Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werd de spoorbrug bij Wesel door de terugtrekkende Duitse Wehrmacht opgeblazen. Dit was het einde voor het Duitse gedeelte van de spoorlijn. Later werd ook de rest van het lijntje deel voor deel gesloten. In 2004 stopte de NS met het goederenvervoer op het laatste traject (Veghel - Boxtel).

Het Duits Lijntje

Kasteel Zwanenburg

☺X De Kilsdonkse molen(s)

De Kilsdonkse molen is een complex van een gecombineerde wind- en watermolen en een industriële watermolen. Uniek in Nederland en als combinatie de enige in Europa. Het complex is van grote cultuurhistorische betekenis en is in samenhang met de omgeving van zeer uitzonderlijke waarde. De molens dateren uit de 13e eeuw, als twee uit hout opgetrokken watermolens aan de rivier de Aa. De ene watermolen was een korenmolen; de andere een oliemolen. Omdat gedurende een deel van het jaar (vooral in de zomer) niet met de watermolens gewerkt mocht worden, werd op de korenmolen in 1813 een wiekenkruis gezet. Beide molens brandden in 1840 tot de grond toe af.

Op de fundamenten van de oorspronkelijke molens werden toen een watervluchtmolen en een wateroliemolen in steen herbouwd. Beide molens voldeden in die tijd door hun constructie en omvang aan een hoogontwikkeld stadium van technische en typologische ontwikkeling. Bijzondere kenmerken waren toen de mogelijkheid om met wind- en waterkracht te kunnen draaien, de toegepaste materialen zoals ijzelsteentjes, het veelvuldige gebruik van giet- en smeedijzer en het kettingkruiswerk. De oliemolen was vergelijkbaar met een grote industriemolen zoals die in West-Nederland werd gebruikt. In 1880 raakte de oliemolen buiten gebruik en de korenmolen werkte alleen nog op de wind. In een deel van de oliemolen werd vanaf 1890 een molenaarswoning ingericht. In 1954 werd die woning verlaten en de kap en het wiekenkruis werden van de korenmolen verwijderd. In 1970 werd ook het bovenste deel van de korenmolen verwijderd en bleef nog slechts een romp over.

In 2008 heeft de Stichting De Kilsdonkse Molen het complex volledig naar de situatie van 1880 gerestaureerd en gereconstrueerd. Nu kan met recht gesproken worden van een parel in het beekdal van de Aa, een mooie omgeving waar het goed vertoeven is. Bereikbaar via prachtige wandel-, fiets- en vaarroutes.

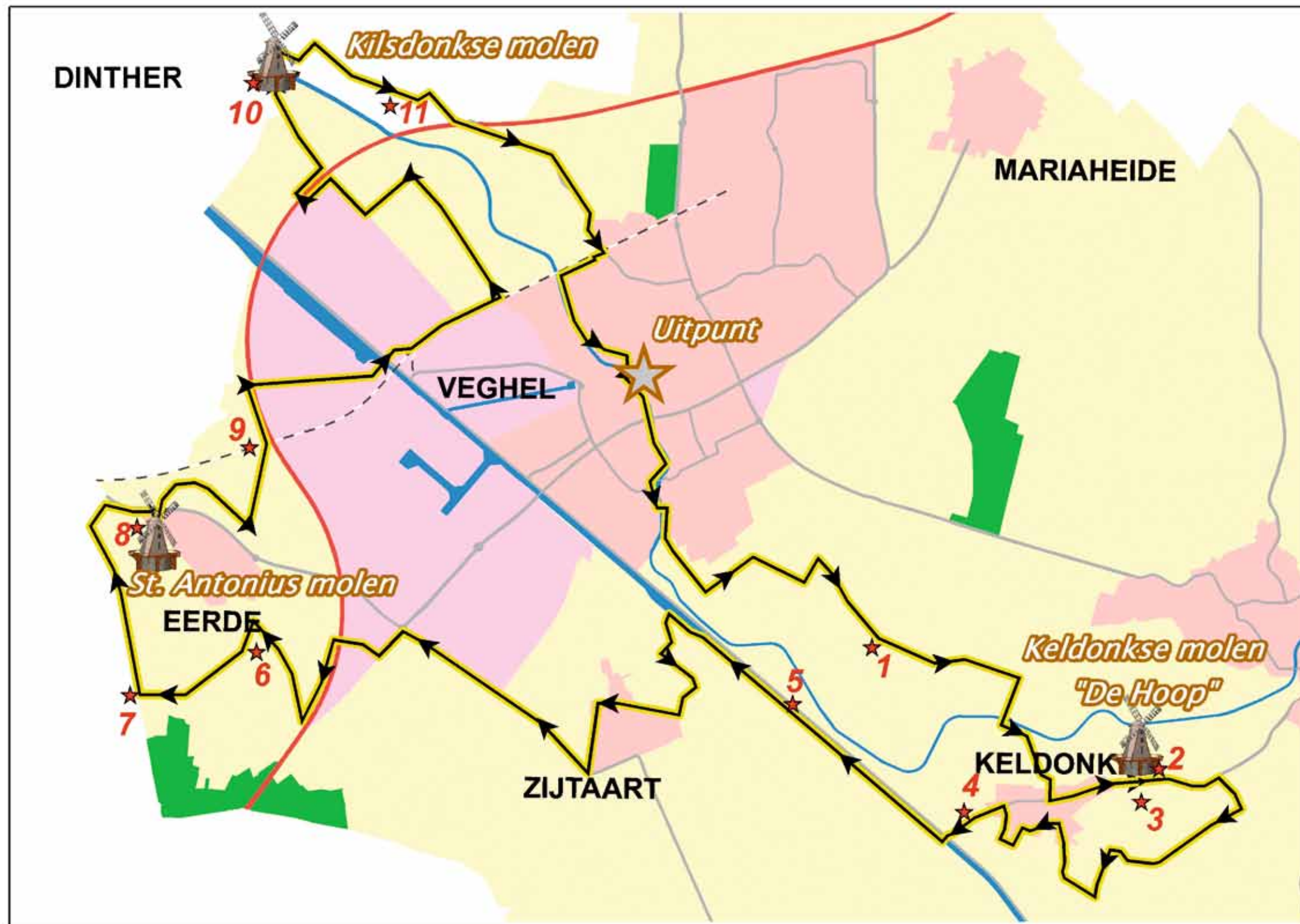
Kilsdonkse molen

☺ XI Kasteel Zwanenburg

Kasteel/landgoed Zwanenburg is eigenlijk niet een kasteel maar een zogenaamd versterkt huis. De eerste keer dat het landgoed in documenten wordt genoemd is in 1317 als eigendom van de familie Spierinc. In 1337 bezit Woltherus Spierinc de Boeghem (= Beugt) een hoeve aan de Aa op Beugt. In 1455, in een leenbrief afgegeven door Johanna van der Leck, wordt gesproken van een "sloot-tien ter plaetse genaemt de Buegde" en wordt melding gemaakt van heerlijke rechten, waaronder het recht van zwanendrift. Vanaf ongeveer 1650 wordt het daarom Zwanenburg (eerst ook wel Swaanenburg of Swanenberg(en)) genoemd.

Het kasteeltje is in fasen gebouwd. Het oudste nog bestaande gedeelte (gebouw met trapgeveltje) is vermoedelijk tussen 1500 en 1550 gebouwd als "Steenen kaemer", dat wil zeggen dat het niet voor permanente bewoning werd gebruikt, maar diende als onderkomen voor de landgoedeigenaar die elders woonde maar hier regelmatig enige tijd verbleef ter verpozing, als uitvalsbasis bij jachtpartijen, maar ook om er met zijn pachters te overleggen en de pachtgelden te innen. In meerdere perioden werd het gebouw uitgebreid. Zo werd rond 1650 o.a. de huidige keuken aangebouwd, rond 1700 het hoogste gedeelte met voordeur en in 1850 werd het lage gedeelte met empire boogramen gerealiseerd. In 1865 werd de boerderij opgetrokken. De functie van het landgoed als geheel is altijd landbouw geweest, waarbij de grond door pachters werd bebouwd. Ter illustratie van de omvang van het landgoed als bedrijf: in 1750 verloor de huurder van Zwanenburg, Hendrik Oth Somers tijdens een pestepidemie 32 koeien, 10 pinken en 20 kalveren.

De aanwezigheid van het landgoed met boerderijen is niet moeilijk te verklaren. Niet voor niets is Beugt een van de oudst bebouwde delen van de streek buiten de dorpskernen. Hoog Beugt is de enige plaats in de verre omtrek waar de (bebouwbare) hoge zandrug de rivier de Aa raakt en waar je dus de voordelen van de rivier kon combineren met landbouw en bebouwing. In de Tweede Wereldoorlog hebben de bewoners er met succes meerdere onderduikers gehuisvest, waaronder de bekende schrijver Leonard de Vries.

Korenmolen "De Hoop", Keldonk

Adres: De Roost 15a, 5469 ER Keldonk
e-mail: info@keldonksemlen.nl
Voor openingstijden en overige informatie zie
website: www.keldonksemlen.nl

St. Antonius molen, Eerde

Adres: Zandvliet 11, 5466 PL Eerde
e-mail: eerdsemolen@hotmail.com
Voor openingstijden en overige informatie zie
website: www.eerdsemolen.nl

De Kilsdonkse molen, Dintther

Adres: Kilsdonkseweg 4-6, 5473 KK Dintther
e-mail: info@kilsdonksemlen.nl
Openingstijden: dinsdag tot en met zondag
Voor verdere informatie zie
website: www.kilsdonksemlen.nl

**Deze fietsroute is ontwikkeld door de werkgroep
'De Drie Molenfietsroute'.**

Deze werkgroep bestaat uit personen van de Stichting Kolenmolen De Hoop Keldonk, de Stichting Eerdse Molen, de Stichting Vrienden van de Kilsdonkse molen en de gemeente Veghel.

**Postbus 10.001
5460 DA Veghel
0413-386644**

**info@veghel.nl
www.veghel.nl**

